

ISSN 2519–2701 print

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ
імені С.З. ГЖИЦЬКОГО

СЕРІЯ “ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ”

SCIENTIFIC MESSENGER
OF LVIV NATIONAL UNIVERSITY OF VETERINARY
MEDICINE AND BIOTECHNOLOGIES

SERIES: ECONOMICAL SCIENCES

Том 24 № 100

2022

Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки входить до “Переліку наукових фахових видань України” – категорія “Б”, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук у галузі економічних наук, спеціальності 051 – економіка (остання перереєстрація згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1017 від 27 вересня 2021 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 141333104 ПР від 11.06.2008 року.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії:

В.А. ЧЕМЕРИС, д.е.н. (Україна)

Заступники голови редакційної колегії

О.Я. ГРИМАК, к.е.н. (Україна)

Відповідальний секретар

В.Л. МАКСИМ, к.е.н. (Україна)

Члени редакційної колегії

П. ГЕЙДУКОВА, д.е.н. (Чехія)

Д. ЗАЙОНЦ, д.е.н. (Республіка Польща)

В.В. ЛИПЧУК, д.е.н. (Україна)

Б. КАЧМАРСЬКА, д.е.н. (Республіка Польща)

В.А. КОЛОДІЙЧУК, д.е.н. (Україна)

В. ЦАПУТА, д.е.н. (Республіка Польща)

М. ЦИРЕК, д.е.н. (Республіка Польща)

Т.П. ЯХНО, д.е.н. (Україна)

Т.І. ЯВОРСЬКА, д.е.н. (Україна)

М. ВОСІЄК, д.е.н. (Республіка Польща)

М.В. ПОДОЛЯК, к.пед.н. (Україна)

А.В. ПЕХНИК, к.е.н. (Україна)

В.І. ДУШКА, к.е.н. (Україна)

Т.В. КАЛАЙТАН, к.е.н. (Україна)

Л.П. КУШНІР, к.е.н. (Україна)

Р. ПУКАЛА, к.е.н. (Республіка Польща)

Н.Л. ХОМЮК, д.е.н. (Україна)

Рекомендовано Вченою радою Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького (протокол № 10 від 20.12.2022 р.).

Адреса редакційної колегії:

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, вул. Пекарська, 50, м. Львів, Україна, 79010
тел. +380975870177

Email: admin@vetuniver.lviv.ua,
conferencefem120@gmail.com

Scientific messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies.

Series: Economical Sciences

includes in the “List of scientific professional publications of Ukraine” – category “B”, which can be published the results of dissertations for the degree of doctor and candidate of Science in Economic Science, speciality 051 – economy (last reregistration under the order of the Ministry education of Ukraine number 1017 of September 27, 2021).

Certificate of registration of print media Series KV number 141333104 PR from 11.06.2008 year.

EDITORIAL BOARD

EditorinChief:

V. CHERMERYYS, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

Deputy Editors:

O. HRYMAK, PhD in Economics (Ukraine)

Executive Secretary:

V. MAKSYM, PhD in Economics (Ukraine)

Editorial board

P. HEJDUKOVÁ, Dr. Econ. Sci. (Czech Republic)

D. ZAJĄC, Dr. Econ. Sci. (Poland)

V. LYPCHUK, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

B. KACZMARSKA, Dr. Econ. Sci. (Poland)

V. KOLODIICHUK, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

W. CAPUTA, Dr. Econ. Sci. (Poland)

M. CYREK, Dr. Econ. Sci. (Poland)

T. JAKHNO, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

T. YAVORSKA, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

M. WOSIEK, Dr. Econ. Sci. (Poland)

M. PODOLIAK, Cand. Ped. Sci. (Ukraine)

A. PEKHNYK, PhD in Economics (Ukraine)

V. DUSHKA, PhD in Economics (Ukraine)

T. KALAITAN, PhD in Economics (Ukraine)

L. KUSHNIR, PhD in Economics (Ukraine)

R. PUKALA, PhD in Economics (Poland)

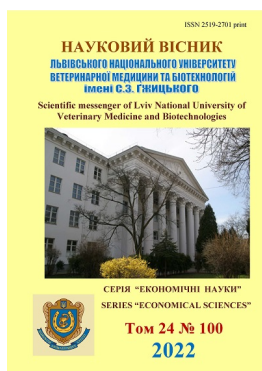
N. KHOMIUK, Dr. Econ. Sci. (Ukraine)

Recommended by Academic Council of Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv (Minutes № 10 of 20.12.2022).

Editorial address:

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, 79010, Lviv, Pekarska str., 50
tel., +380975870177

Email: admin@vetuniver.lviv.ua,
conferencefem120@gmail.com

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Серія: Економічні науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.

Series: Economical Sciences

ISSN 2519–2701 print

<https://nvlvet.com.ua/index.php/economy>

doi: 10.32718/nvlvet-e10009

UDC 005.95

Self-management is one of the factors of the professional success of a manager

I. Ahieieva, S. Plotnichenko

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Article info

Received 21.11.2022

Received in revised form

21.12.2022

Accepted 22.12.2022

Dmytro Motornyi Tavria State
Agrotechnological University,
Zhukovsky Str., 66, Zaporizhzhia,
69600, Ukraine.
Tel.: + 38-067-73-935-62
E-mail: age709@ukr.net

Ahieieva, I., & Plotnichenko, S. (2022). Self-management is one of the factors of the professional success of a manager. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences, 24(100), 54–58. doi: 10.32718/nvlvet-e10009

The article reveals the importance of self-management - one of the most important elements of successful organization and management of modern organizations. The main approaches to the definition of self-management by foreign and Ukrainian scientists were studied. We believe that self-management is the use of effective work methods, using resources to achieve goals. Today, a manager is one of the most sought-after professions, which is characterized by professional knowledge of the field of activity and the availability of certain knowledge. The manager's work is useful and meaningful when he has business qualities. A manager must master the science and art of self-management, master the techniques of self-management. The need for self-management in modern conditions as a means of efficiency in achieving the manager's goals is substantiated. For this purpose, the tasks of self-management are defined, which are effective management of one's own life and work activities, successful overcoming of problems, establishing communications with management and colleagues, as well as influencing the work behavior of employees. The relevance of self-management for the professional success of a manager is proven. In modern conditions, the activity of a manager is effective if it takes place in conditions of application of all elements of self-management: self-governance, self-development, self-control, self-realization, self-analysis, time planning, realization of goals. The role of all elements of self-management in the development of a manager's creative potential is revealed. Thanks to self-management, the manager can realize his abilities, improve himself, thereby contributing to the development of the enterprise and society. The cited studies show that self-management can be applied by managers of any organizations that have problems in life, activity, career development, defining fields of knowledge, contribute to their solution. The theoretical and methodological developments presented in the article are aimed at mastering the technology of self-management by managers, which will allow them to develop, reveal their potential, their opportunities, and become a professional in their field.

Keywords: manager, organization, self-management, self-development, self-control, self-governance, self-realization.

Самоменеджмент – один з факторів професійного успіху менеджера

I. В. Агєєва, С. Р. Плотніченко

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

У статті розкривається значущість самоменеджменту – одного з найважливіших елементів успішної організації та управління сучасних організацій. Досліджено основні підходи до визначення самоменеджменту як зарубіжними так і українськими науковцями. Вважаємо, що самоменеджмент – це використання ефективних методів роботи, з використання ресурсів для досягнення цілей. Сьогодні менеджер – це одна з найбільш затребуваних професій, якій характерні професійні знання галузі діяльності та наявність певних знань. Робота менеджера корисна і змістовна тоді, коли він має ділову якість. Менеджер повинен опанувати науку та мистецтво управління самим собою, оволодіти прийоми самоменеджменту. Обґрунтовано необхідність застосування самоменеджменту в сучасних умовах, як засобу ефективності в досягненні цілей підприємства, а також менеджера. Для цього визначені завдання самоменеджменту, а це ефективне керування власним життям та трудовою діяльністю, успішне долавання проблем, налагодження комунікацій з керівництвом та колегами, а також вплив на трудову поведінку співробітників. Доводиться актуальність самоменеджменту для професійного успіху менеджера. В сучасних умовах діяльність менеджера ефективна, якщо

вона відбувається в умовах застосування всіх елементів самоменеджменту: самоврядування, саморозвитку, самоконтролю, самореалізації, самоаналізу, плануванні часу, реалізації цілей. Розкрито роль всіх елементів самоменеджменту в розвитку творчого потенціалу менеджера. Завдяки самоменеджменту, менеджер може реалізувати свої здібності, самовдосконалюватися, тим самим робить свій внесок у розвиток підприємства та суспільства. Наведені дослідження показують, що самоменеджмент може бути застосований менеджерами будь-яких організацій, які мають проблеми у житті, діяльності, кар'єрному розвитку, визначальних галузі знань, сприяють їх вирішенню. Теоретико-методологічні напрацювання, представлені у статті, спрямовані на оволодіння менеджерами технологією самоменеджменту, яка дозволить розвиватися, розкрити свій потенціал, свої можливості, стати професіоналом у своїй справі.

Ключові слова: менеджер, організація, самоменеджмент, саморозвиток, самоконтроль, самоврядування, самореалізація.

Вступ

Менеджмент один із елементів економіки який набув широкого поширення в багатьох сферах діяльності. Менеджмент – це вид професійної діяльності, спрямованої на досягнення організації ефективних результатів на основі застосування різноманітних принципів, функцій та методів. Організації ведуть активну боротьбу за споживача і за професіоналізм кадрів.

У сучасних умовах однією з найважливіших професій є менеджери. Менеджер – це співробітник організації, який здійснює управлінську діяльність і вирішує управлінські задачі. Ефективність прийняття рішень багато в чому залежить від тих якостей, якими володіє менеджер. Здібності менеджера найкраще проявляються у роботі. Тільки в роботі можливо перевірити, чи зможе менеджер долати труднощі та досягати успіху.

Тому важливим завданням кожної організації стає не тільки розвиток менеджменту, а й професійне зростання менеджерів. Основу професіоналізму менеджера становить здатність до постійного саморозвитку. Найбільш природним інструментом саморозвитком своєю діяльністю є самоменеджмент. Самоменеджмент є інструментарій для тих хто хоче досягти успіху. Самоменеджмент допомагає організувати працю, полегшити завантаженість роботою, а отже, отримати найліпші результати. Тому ефективність використання самоменеджменту набуває актуальності.

Методологічні та теоретичні аспекти самоменеджменту відображені у роботах зарубіжних вчених таких, як А. Бішоф, К. Бішоф (Bishof & Bishof, 2006), М. Вудкок, Д. Френсіс (Woodcock & Francis, 1994), Л. Зайверт (Zajvert, 1995) та ін.

Вивчення ступеня розробленості проблеми показало, що в науці накопичено певний теоретико-методологічний фонд знань, що сприяють вирішенню проблеми підвищення ефективності самоменеджменту менеджерів підприємств. Ці знання викладені у роботах вітчизняних вчених таких, як О. Бабчинська, А. Мідляр (Babchynska & Midliar, 2016), М. Лукашевич, (Lukashevych, 2009), О. Ратушняк, В. Кавецький, О. Лесько (Ratushniak et al., 2022), Л. Федоришина, В. Камінський (Fedoryshyna & Kaminskyi, 2016) та ін.

Не зважаючи на напрацювання вчених, вважаємо що є необхідність подальших досліджень.

Мета і завдання дослідження. Визначити актуальність самоменеджменту для менеджерів у сучасних умовах конкуренції.

Матеріал і методи досліджень

Матеріалами для дослідження стали наукові публікації українських та зарубіжних науковців, власні спостереження. У дослідженні використані загальні наукові методи дослідження, серед яких: монографічний при висвітленні поглядів учених на досліджувані в роботі проблеми підвищенню ефективності самоменеджменту менеджерів підприємств; метод дедукції – при формуванні авторських рекомендацій; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень та формування висновків і пропозицій.

Результати та їх обговорення

Ні одна організація не може існувати без менеджерів, оскільки щойно з'являється організація, відразу ж є потреба в управлінні її діяльністю. Сьогодні менеджер – це одна з найбільш затребуваних професій. Менеджер повинен вести свій колектив у певному напрямі. Іноді це буває зробити складно. Сьогодні до менеджерів висуваються високі вимоги. Менеджеру характерні професійні знання галузі діяльності та наявність певних знань.

Зростання вимог, які пред'являються до менеджерів, висувають завдання для пізнання себе та виховання в собі якостей, що зберігають витривалість та високу працездатність. Кожен менеджер повинен навчитися використовувати свої можливості, тому свою професійну діяльність у сучасних умовах менеджер повинен будувати з опорою на науково обґрунтовані процеси. В цьому йому може допомогти самоменеджмент.

Існують різні думки вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо визначення поняття «самоменеджмент».

Л. Зайверт вважає, що «Самоменеджмент є послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи у повсякденній практиці, щоб оптимально і з сенсом використовувати свій час». На думку автора головна мета самоменеджменту – це максимально використати свої можливості, свідомо керувати своїм життям та долати обставини, як на роботі, так і в особистому житті (Zajvert, 1995).

Як стверджують Аніта та Клаус Бішоф, самоменеджмент це «ключова техніка», яка полягає в умінні «ставити перед собою професійну мету та досягати її, організувати свою роботу, правильно використовувати час та ефективно співпрацювати з колегами» (Bishof & Bishof, 2006).

М. П. Лукашевич сформулював свій погляд на са-

менеджмент, як актуальний напрям в менеджменті. Він вважає, що цей напрям в менеджменті виник завдяки потребам суспільства і покликаний підвищити ефективність діяльності людини, на основі досягнення його особистих і професійних цілей (Lukashevich, 2010).

На думку Л. М. Федоришиної та В. І. Камінського, «самоменеджмент – це мистецтво управління собою, своїми задатками, здібностями, знаннями із метою кращого використання робочого часу, отримання вищої продуктивності, вищого індивідуального заробітку або здобуття вищого статусу на підприємстві, що дає можливості людині відчувати задоволеність та успіх» (Fedoryshyna & Kaminskyi, 2016).

Послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів роботи в повсякденній практиці, з оптимальним використанням ресурсів для досягнення цілей – це самоменеджмент (Ahieieva, 2018).

Виходячи з проведених досліджень, можливо визначити завдання самоменеджменту, а це:

- ефективно керувати власним життям та трудовою діяльністю, використовуючи свої сильні сторони;
- успішно долати проблеми, що виникають на роботі;
- налагодження комунікацій з керівництвом та колегами;
- зберігати високу працездатність та стресостійкість;
- ефективно впливати на трудову поведінку окремих співробітників та груп.

Самоменеджмент являє собою послідовне використання практичних рекомендацій оптимізації особистого часу для досягнення успіху. Менеджер повинен організувати свою працю так, щоб максимально ефективно оперувати своїми можливостями, усвідомлено керувати, самовизначатися і долати різні зовнішні несприятливі впливи. Найважливіше завдання менеджера – визначити напрям своєї роботи та належно її організувати.

Аналіз результатів діяльності підприємств доводить, що успішна діяльність підприємства багато в чому залежить від ефективного управління менеджерів. Його обов'язок полягає в тому, щоб належним чином організувати і власну роботу, оскільки від ефективності керівника залежить успішний результат діяльності всього підприємства.

Сучасні менеджери підприємств повинні мати такі якості, як високий професіоналізм, освіченість, комунікабельність, компетентність, вміння працювати в колективі і керувати їм, вміння ефективно розпоряджатися своїм часом тощо. Відсутність у менеджера цих якостей призведе до неефективного виконання роботи, втрати робочого часу, перевтоми, збільшиться завантаженість роботою, а це негативно позначиться на якості роботи. Застосування самоменеджменту, як вважають вчені, дозволить уникнути ризиків.

Знаючи свої сильні та слабкі сторони, займаючись собою, менеджер навчиться керувати собою, а також своїм часом.

Грунтуючись на аналізі літературних джерел, можна сказати, що самоменеджмент складається з таких елементів:

- самоврядування. У процесі самоврядування відбувається розподіл власних ресурсів без шкоди оточуючим та з користю для себе;

- саморозвиток. Знаючи свої можливості, менеджер приходять до висновків, у яких областях рівень професіоналізму недостатньо високий, завдяки чому отримує можливість розвиватися даному напрямку;

- самоконтроль. Вміти оцінити та коригувати свою діяльність;

- самореалізація. Вміти проявити себе згідно своїх можливостей, а також довести на що здатний, спираючись на творчі здібності;

- самоаналіз. Завдяки самоменеджменту людина може об'єктивно проаналізувати свої можливості, ресурси та компетенції;

- планування та облік свого часу. Менеджер повинен максимально використовувати свій час;

- реалізація цілей. Внаслідок практично реалізованого самоменеджменту менеджер отримує користь.

Діяльність менеджера підприємства ефективна, якщо вона відбувається в умовах застосування всіх елементів самоменеджменту.

О. І. Бабчинська та А. К. Мідляр вважають, що впровадження самоменеджменту на підприємстві необхідно розпочинати з всебічної діагностики колективу та особливостей підприємства. Це дозволить менеджерам сформулювати цілі, визначити, в яких колективах і якими шляхами розвивати самоменеджмент. Регулярний моніторинг ефективності самоменеджменту дозволить генерувати і впроваджувати адекватні методи розвитку та регулювання цього процесу (Babchynska & Midliar, 2016).

Самоврядування – це управління собою. Процес самоврядування служить шляхом безпосередньої участі менеджера в розробці стратегії розвитку підприємства. Самоврядування висуває такі компоненти як делегування повноважень з управління на нижні рівні, що дозволяє звільнити робочий час; функціональний перерозподіл завдань менеджменту; автоматизація праці управління; передача частини відповідальності та повноважень тощо. Самоврядування може допомогти будь-якому менеджеру направити їх у правильний напрямок. В нинішніх умовах важливо, щоб менеджери приймали вірні рішення та швидше втілювали його в життя.

Самореалізація менеджера можлива за умови, що він вірить у своє призначення, бачить у ньому сенс. Без усвідомлення менеджера своїх здібностей, переваг самореалізація не може здійснитись. Самореалізація менеджера пов'язана з наявними у нього знаннями, вміннями та навичками, що дозволяють йому виконувати трудову діяльність та вибудовувати відносини з персоналом.

Параметри, що визначають умови самореалізації менеджера у професійній діяльності – це:

- ступінь усвідомлення свого особистісного потенціалу;
- ступінь адекватності професійного вибору;
- рівень розвитку виробництва, здатний забезпечити доступність для менеджера професійного вибору;
- сформованість у менеджера уявлень про самореалізацію як про місію по відношенню до персоналу та

суспільства.

Дослідження показують, що робота менеджера корисна і змістовна тоді, коли він має ділові якості. Усвідомивши власні обмеження, менеджер може визначити способи вдосконалення тих параметрів, які здаються недостатньо розвиненими щодо його ефективної діяльності. Тому необхідний самоаналіз власної ефективності свої якостей до сучасних вимог.

Самоменеджмент передбачає прагнення до саморозвитку менеджера. На думку М. Вудкока та Д. Френсіса основним орієнтиром саморозвитку служать критерії ефективного управління:

- можливості керувати собою;
- особисті цінності;
- чіткі особисті цілі;
- особисте зростання;
- навички вирішувати проблеми;
- винахідливість та здатність до інновацій;
- висока здатність впливати на оточуючих;
- знання сучасних управлінських підходів

(Woodcock & Francis, 1994).

Дефіцит робочого часу, його постійна нестача на вирішення всіх запланованих завдань — проблема, з якою стикаються багато менеджерів. Дефіцит робочого часу має конкретні причини, усвідомивши і усунувши які можна істотно «розширити» робочий день. Планування і аналіз часу допоможе звести появу причин до мінімуму. Вміння планувати робочий час важливе для менеджера. Для ефективного управління часом існують різні методи: метод Альпи, принцип В. Паретто, матриця Д. Ейзенхаура, АБВ-аналіз та ін. На думку вчених, практичне використання методів сприяє досягненню бажаних результатів з найменшими зусиллями (Buniak, 2017).

Дуже часто менеджер нездатний визначити цілі, які несумісні із сучасністю. Тому у будь-якій організації незамінним працівником можна назвати менеджера, який визначає цілі та завдання організації, координує їх.

Уміння правильно виставляти пріоритети завданням – цінний навик, який допоможе менеджеру завжди виконувати роботу в заздалегідь обумовлені терміни. Завдяки застосуванню всіх елементів самоменеджменту, менеджер реалізує свої здібності, самовдосконалюється, тим самим робить свій внесок у розвиток підприємства та суспільства.

Висновки

За результатами дослідження встановлено, що на сучасному етапі самоменеджмент, як структурна одиниця менеджменту, стає все більш професійно досліджуваним і якісно розвивається. Самоменеджмент грає значну роль розвитку організації, оскільки мета самоменеджменту у тому, щоб максимально використовувати можливості не тільки для досягнення ефективних результатів організації, а також для менеджерів. Оволодівши технологією самоменеджменту, менеджер отримує інструмент, який дозволяє йому розвиватися, розкрити свій потенціал, свої можливості та ресурси, стати професіоналом у своїй справі, успішною не тільки у професії, а й у особистому житті,

людиною, у якій на все вистачає часу і він скрізь встигає.

Перспекти виводальших досліджень. Доцільно продовжити аналіз самоменеджменту як складової професійного розвитку персоналу. Подальша перспектива наукових досліджень у цьому напрямі пов'язана з пошуком ефективних інструментів і методів застосування самоменеджменту для персоналу організацій.

References

- Ahieieva, I. V. (2018). Teoretychni aspekty samomenedzhmentu v suchasnykh umovakh. Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu. Ekonomichni nauky, 2(37), 162–167. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/225577715.pdf> (data zvernennia 08.12.2022) (in Ukrainian).
- Babchynska, O. I., & Midliar, A. K. (2016). Samomenedzhment yak skladova profesiinoho rozvytku personalu. Efektyvna ekonomika, 9, URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5151> (data zvernennia 08.12.2022) (in Ukrainian).
- Bishop, A. & Bishop, K. (2006). Samomenedzhment. Effektivno i ratsionalno, OMEGA-M (in Russian).
- Buniak, N. M. (2017). Samomenedzhment yak mystetstvo samorozvytku osobystosti. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, 18, 185–188. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/36.pdf> (data zvernennia 09.12.2022) (in Ukrainian).
- Byba, V. A. (2021). Teoretychni zasady rozvytku samomenedzhmentu orhanizatsii. Ekonomika ta derzhava, 2, 58–61. doi: 10.32702/2306-6806.2021.2.58 (data zvernennia 08.12.2022) (in Ukrainian).
- Fedorshyna, L. M., & Kamynskyi, V. I. (2016). Samomenedzhment yak mystetstvo upravlinnia indyvidualnym liudskym kapitalom. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky, 10, 535–538. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/111.pdf> (data zvernennia 09.12.2022) (in Ukrainian).
- Lifintseva, O. V. (2020). Samomenedzhment yak bazova fakhova kompetentsiia myttsia u suchasnomu kulturnomu prostori. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv: nauk. zhurnal, 2, 67–71. doi: 10.32461/2226-3209.2.2020.220405 (in Ukrainian).
- Lukashevych, M. P. (2010). Teoriia i praktyka samomenedzhmentu. K.: MAUP (in Ukrainian).
- Oliinyk, I. V. (2020). Samomenedzhment yak tekhnolohiia profesiinoho samorozvytku ta formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti u maibutnikh doktoriv filosofii. Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia: Pedahohika i psykholohiia. Pedahohichni nauky, 2(20). doi: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-27 (in Ukrainian).
- Ostrianina, S. V., Drobitko, D. O., & Mokii, O. O. (2021). Upravlinnia rozvytkom personalu pidpriemstva u konteksti vprovadzhennia suchasnykh tekhnolohii samomenedzhmentu. Ekonomika ta suspilstvo, 29. doi: 10.32782/2524-0072/2021-29-39 (in Ukrainian).

- Ratushniak, O. H., Kavetskyi, V. V., & Lesko, O. Y. (2022). Samomenedzhment yak osnovna skladova v roboti operatsiinoho menedzhera. *Efektivna ekonomika*, 1. doi: 10.32702/2307-2105-2022.1.76 (in Ukrainian).
- Ratushniak, O. H., Lialiuk, O. H., & Podolanchuk, K. V. (2019). Analiz vykorystannia metodiv taimenedzhmentu suchasnoiu moloddu. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 2, 68–72. doi: 10.31891/2307-5740-2019-268-2-68-72 (in Ukrainian).
- Woodcock, M., & Francis, D. (1994). *Raskreposhenie menedzhera. Dlya rukovoditelya-praktika* / per. s angl. M.: Delo (in Russian).
- Zajvert, L. (1995). *Vashe vremya – v Vashikh rukakh: soveti rukovoditelyam, kak effektivno ispolzovat rabochee vremya* / per. s nem. M.: Ekonomika (in Russian).